

طراحی و اعتباریابی الگوی بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در حوزه علوم انسانی و اجتماعی

سیده جعفری^{۱*}، حمید رحیمیان^۲ و عباس عباس‌پور^۳

چکیده

پژوهش حاضر، به منظور طراحی و اعتباریابی الگوی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های ایران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی، با رویکرد آمیخته اکتشافی و بهره‌گیری از روش کیفی نظریه داده بنیاد و نیز روش کمی توصیفی از نوع همبستگی انجام شد. شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر در بخش کیفی، صاحب‌نظران و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها با آثار نوشتاری مرتبط، تجربه تدریس در دانشگاه‌های بین‌المللی یا تجربه تدریس دوره‌های آموزشی مرتبط با بین‌المللی شدن، مدیران دفاتر بین‌المللی و رؤسای دانشکده‌های بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بودند که تعداد ۱۲ نفر از میان آن‌ها به صورت هدفمند برای انجام مصاحبه عمیق انتخاب شدند و مصاحبه‌ها تا آنجا ادامه یافت که داده‌ها به اشباع نظری رسیدند. طی تحلیل داده‌های کیفی با استفاده از روش کدگذاری باز و محوری و گزینشی در نهایت ۱۸ دسته از متغیرهای اندازه‌پذیر در قالب شش دسته کلی از مؤلفه‌ها شناسایی و تعریف شد که عبارت‌اند از (۱) موجبات علی بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها، (۲) پدیده اصلی، (۳) شرایط زمینه‌ای، (۴) شرایط مداخله‌گر، (۵) راهبردها و (۶) پیامدها. بر مبنای یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل‌های مرحله کیفی، پرسشنامه پژوهش طراحی شد و در نمونه آماری ۲۵۰ نفر از اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان مقطع دکتری رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی در دانشگاه‌های علامه طباطبائی، تهران، الزهراء و تربیت مدرس که به روش نمونه‌گیری نسبتی طبقه‌ای انتخاب شده بودند، اجرا و داده‌های کمی پژوهش گردآوری شد. داده‌های کمی در قالب تحلیل توصیفی داده‌ها، تحلیل عاملی و معادلات ساختاری تجزیه و تحلیل شدند. نتایج آزمون مدل کمی که منتج از فرضیات برآمده از مدل کیفی بود، کلیت مدل پارادایمی را تأیید کرد.

کلیدواژه‌ها: بین‌المللی شدن، دانشگاه، علوم انسانی و اجتماعی.

انویسنده مسئول: گروه مدیریت آموزشی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران. sepideh-jafari@iauhvaz.ac.ir

۲. دانشیار، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. hamrahimian@yahoo.com

۳. دانشیار، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. abbaspour1386@gmail.com

DOI: 10.22051/jontoe.2020.26655.2704

https://jontoe.alzahra.ac.ir/article_4948.html

مقدمه

آموزش عالی نیز بسان هر تجارت دیگری در چند سال گذشته مراحل بین‌المللی شدن را طی کرده است (بوردين و بورزا^۱، ۲۰۱۳). بین‌المللی شدن آموزش عالی در سال‌های اخیر تغییرات زیادی را تجربه کرده است (وادوا^۲، ۲۰۱۶) و از مفهومی که صرفاً به جابه‌جایی دانشجویان مرتبط بود، به مفهومی گسترده‌تر تبدیل شده است و می‌تواند فرم‌های متنوعی را شامل شود مانند تبادل استاد و دانشجو، مطالعه و اقامت در خارج از کشور (با تغییرات متعدد)، دوره انترن^۳ یا خدمات یادگیری در یک کشور خارجی، برنامه‌درسی «جهانی‌شده»^۴ در پردیس دانشگاه، آموزش زبان خارجی، مطالعات منطقه‌ای یا فرهنگی، برنامه‌های آموزشی تطبیقی یا بین‌المللی و دانشگاه‌های فرامرزی (جکسون^۵، ۲۰۰۸). در سال‌های اخیر، به بین‌المللی شدن در حوزه علوم اجتماعی به‌شدت توجه شده است. برای مثال، اتحادیه اروپا، بخش عمده‌ای از بودجه تحقیقاتی را برای مطالعه جامعه بین‌الملل صرف می‌کند. همچنین دولت‌های ملی و سازمان‌های سرمایه‌گذاری بر بعد بین‌الملل به‌عنوان شاخص تحقیقات باکیفیت بالا تأکید دارند و همکاری بین‌المللی را ترغیب می‌کنند (کوهن و میدمن^۶، ۲۰۱۰)؛ پویایی دانشمندان و محققان در چشم‌انداز علوم جهانی تبدیل به یک نگرانی عمده شده است. هیئت‌علمی بین‌المللی، مبادله دانشجو و همکاری‌های فراملی از عناصر اصلی کلیه دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های علمی معتبر در سراسر جهان هستند؛ اما آمارها ثابت می‌کنند که رشته‌های خاصی، به‌خصوص علوم طبیعی، به نظر می‌رسد از لحاظ پویایی محققان، انتشار مقاله به زبان انگلیسی، همکاری‌های بین‌الملل و به‌کارگیری کارکنان بین‌المللی نسبت به بقیه عملکرد بهتری داشته‌اند. وضعیت در علوم انسانی و تا حدودی در علوم اجتماعی متفاوت به نظر می‌رسد. برخلاف تبادلات ساده در رشته‌های علوم طبیعی، بیشتر مشاغل در علوم انسانی و علوم اجتماعی مقاومت بیشتری را در برابر بین‌المللی شدن از خود نشان داده‌اند. این عقب‌ماندگی به دلیل سوءنیت نیست، بلکه به دلیل موضوعات متفاوت آنها است و در این زمینه فرهنگ و زبان نقش مهم‌تری را

1. Bordean and Borza
2. Wadhwa
3. Internship
4. Globalized
5. Jackson
6. Kuhn and Weidemann

ایفا می‌کنند (رامپلمن^۱، ۲۰۰۵)؛ بنابراین، با توجه به محدودیت‌های بیشتر در راستای بین‌المللی شدن علوم انسانی و اجتماعی و مسئولیت عظیمی که بر عهده مؤسسات آموزش عالی ایران برای بین‌المللی شدن قرار دارد و عدم انجام مطالعه‌ای جامع بر مؤسسات ایرانی، پژوهش حاضر در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه‌های ایران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی انجام شد. در پژوهش حاضر، این سؤالات مطرح است که ابعاد و مؤلفه‌های اصلی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های ایران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی کدامند؟ الگوی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های ایران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی چیست؟ آیا الگوی پیشنهادی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های ایران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی از اعتبار لازم برخوردار است؟

دانشگاه‌ها یکی از اجزاء مهم نهاد آموزش و از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهی جهان آینده تلقی می‌شوند. به دلیل دگرگونی‌های شدیدی که امروزه دنیای آموزش عالی را تحت تأثیر قرار داده، اهداف، برنامه‌ها و جهت‌گیری‌های دانشگاه‌ها بیش‌ازپیش در کانون توجه واقع شده‌اند (دهاقانی و همکاران، ۱۳۹۰). طی دو دهه گذشته، به مفهوم بین‌المللی شدن در دانشگاه‌ها توجه شده است (برندنبرگ و دوویت^۲، ۲۰۱۵). زیرا بین‌المللی شدن روشی بسیار مؤثر برای تضمین کیفیت فعالیت‌هایشان است (دوویت و همکاران، ۲۰۱۵). نایت (۲۰۰۴)، بین‌المللی شدن آموزش عالی در سطوح ملی، بخشی و نهادی را به‌عنوان «فرایند ادغام بعد بین‌المللی، بین فرهنگی و یا جهانی در اهداف، کارکردها و ارائه آموزش عالی» تعریف کرده است. بین‌المللی شدن آموزش عالی را آلتباخ (۲۰۰۲) به‌عنوان «تغییر ابتکارات عملی کشورها و نهادهای آموزشی برای سروکار داشتن با روند جهانی» تعریف کرده‌اند. مثال‌های بین‌المللی شدن را شامل سیاست‌های مربوط به جذب دانشجویان خارجی، همکاری با نهادها یا نظام‌های آموزشی در دیگر کشورها، تأسیس شعبه دانشگاه در خارج از کشور می‌داند. خالد (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان «بین‌المللی شدن مفهومی به‌عنوان نوعی سرمایه‌گذاری برای مؤسسه‌های آموزش عالی» اشاره کرده که در قرن بیست و یکم، مؤسسه‌های آموزش عالی (HEIs) تحرک پیش‌رونده و همچنین رقابت جهانی دارند و در پاسخ به اقدامات و راهبردهایی که توسط مؤسسه‌های آموزش عالی اتخاذ می‌شوند باید در بستر جهانی تغییر وضعیت دهند. در این پژوهش، این

1. Rampelmann
2. Brandenburg andde wit

بحث مطرح شده است که اثربخشی بین‌المللی شدن وابسته به افزایش فعالیت‌های بین‌المللی شدن در داخل، برنامه‌های تبادل دانشجو و اعضای هیئت‌علمی، گسترش سرمایه‌گذاری و ائتلاف‌ها و شبکه‌های سازمانی است. نایت (۲۰۱۵)، در پژوهشی با عنوان «دانشگاه‌های بین‌المللی»، ویژگی‌های کلیدی سه الگوی کلی یا نسل دانشگاه‌های بین‌المللی را بررسی می‌کند. رایج‌ترین الگو، الگوی کلاسیک یا نسل اول، عبارت از یک دانشگاه بین‌المللی شده با تنوع مشارکت‌های بین‌المللی، دانشجویان و کارمندان بین‌المللی و چندین فعالیت مشارکتی بین فرهنگی و بین‌المللی در داخل و خارج از کشور است. نسل دوم را الگوی ماهواره‌ای نامیده‌اند که شامل دانشگاه‌هایی با دفاتر ماهواره‌ای در سراسر جهان در قالب شعبه دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و دفاتر مدیریت است. دانشگاه‌های بین‌المللی که باهم تأسیس شده‌اند، سومین و جدیدترین نسل دانشگاه‌های بین‌المللی را تشکیل می‌دهند. این‌ها نهادهای مستقلی هستند که توسط دو یا چند نهاد شریک از کشورهای مختلف باهم تأسیس یا توسعه یافته‌اند. مطالعه پورفیریو^۱ (۲۰۱۲) با عنوان «استراتژی‌های بین‌المللی شدن در نهادهای آموزش عالی سستی در ایالات متحده» بر کاوش درک و تجربیات مجریان آموزش عالی از تلاش‌های صورت گرفته جهت بین‌المللی شدن در نهادهایی تمرکز دارد که به‌عنوان بین‌المللی شده در سطح بالا شناخته می‌شوند. این مطالعه همچنین در پی شناسایی استراتژی‌های بین‌المللی شدن در این نهادها در ایالات متحده بوده است. یافته‌ها نشان داده است که تحرک دانشجویان به‌عنوان استراتژی برتر بین‌المللی شدن شناسایی شده و تحصیل در خارج از کشور مؤثرترین روش قلمداد می‌شود. افزایش شایستگی فرهنگی دانشجویان، دانشکده و کارکنان دانشگاه و مزیت رقابتی نهاد در بازار آموزشی، دو منفعت ارزش‌افزوده شناسایی شده بودند. آلتباخ و نایت^۲ (۲۰۰۷) در پژوهشی با عنوان «بین‌المللی شدن آموزش عالی: انگیزه‌ها و واقعیت‌ها» انگیزه‌های بین‌المللی شدن را شامل سود تجاری، کسب دانش و یادگیری زبان، ارتقاء برنامه آموزشی با محتوای بین‌المللی و بسیاری موارد دیگر برشمردند. همچنین، طرح‌های ابتکاری ویژه‌ای همچون پردیس‌های دانشگاهی بین‌المللی، قرارهای مشارکتی فرامرزی، برنامه‌هایی ویژه دانشجویان بین‌المللی، ایجاد برنامه‌ها و مدارک تحصیلی به زبان انگلیسی و سایر موارد را به‌عنوان بخشی

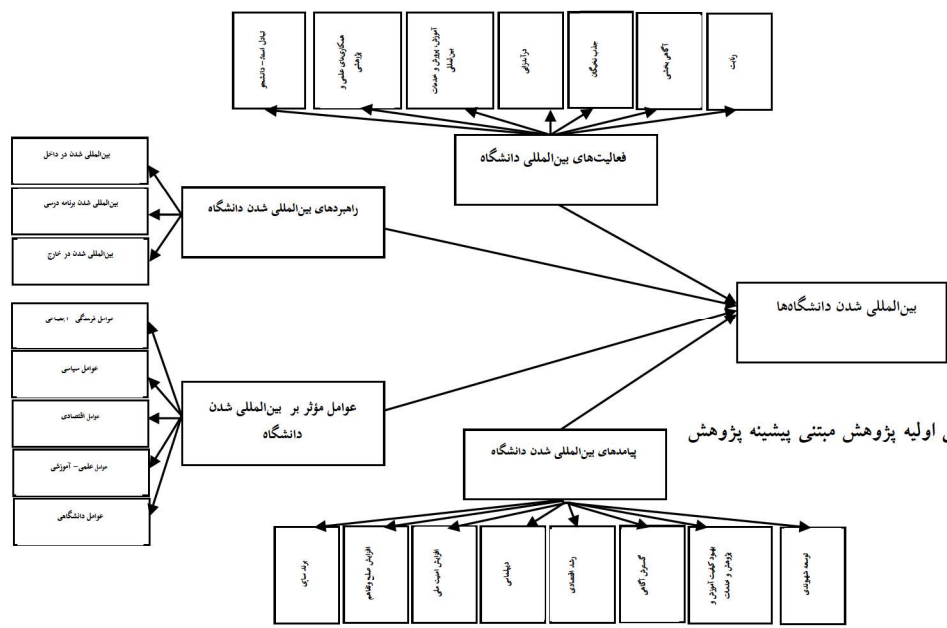
1. Porfirio
2. Altbach and Knight

از بین‌المللی شدن دانسته‌اند. نایت (۱۹۹۴) در پژوهش خود دربارهٔ بین‌المللی شدن دانشگاه‌های کانادا چارچوب مفهومی را برای «بین‌المللی شدن موسسه‌ای» ایجاد کرد. چرخهٔ بین‌المللی شدن نایت فرایند بین‌المللی شدن را به صورت یک چرخهٔ پیوسته و متوالی در نظر گرفته است. چرخه در حالت ایدئال با «آگاهی» شروع می‌شود که در آن آگاهی از اهمیت بین‌المللی شدن در تمام افراد مرتبط با موضوع ایجاد می‌شود. این گام محرکی خواهد شد تا احزاب در بحث شرکت کنند و احتمالاً در مورد اصل به توافق برسند. برای رسیدن به هدف، آگاهی باید به تعهد مبدل شود و دستیابی به این مهم از طریق حمایت‌های گستردهٔ تمام گروه‌ها و کارکنان نهاد آموزش عالی و رهبری مدیر ارشد ممکن خواهد بود. طراحی برنامهٔ راهبردی مرحله بعد از تعهد است؛ در این برنامه، هدف، دلیل و جنبه‌های بین‌المللی شدن و منابع لازم برای دستیابی به آن باهم ادغام می‌شوند. لازم است که برنامه‌ریزی در سطوح مختلف انجام و نیازها و منابع موجود در هر نهاد خاص در آن در نظر گرفته شود. پس از مرحلهٔ برنامه‌ریزی، نهاد آموزش عالی می‌تواند به مرحلهٔ اجرای راهبرد بین‌المللی شدن که به این شکل تدوین شده است و برقراری حمایت گسترده‌تر در سراسر نهاد وارد شود؛ اما عملیاتی کردن راهبرد باید با در نظر گرفتن عوامل سازمانی بر طبق منابع و نیازهای نهاد تعدیل شود. مرحلهٔ بعدی ارزیابی و نظارت مستمر بر فرآیندها و فعالیت‌هایی است که لازمهٔ انجام بین‌المللی شدن است تا بتوان طرز کارکرد آن را درک کرد. بازبینی فرآیندها و اجزاء آن نیز برای تلفیق تدریجی فرآیند بین‌المللی شدن در نظام نهاد آموزش عالی ضروری است. گام آخر قدردانی از تلاش‌هایی است که دانشکده‌ها یا کارکنان، با ارائه مشوق‌هایی که بهترین شکل متناسب با فرهنگ هر کدام از نهادها باشد، برای انجام فرآیند بین‌المللی شدن انجام داده‌اند. این گام حمایت از فرآیند را از سراسر دانشگاه تقویت و به تداوم تعهد لازم برای تکمیل چرخه فرآیند کمک می‌کند. رامبلی^۱ (۲۰۰۷) نیز در پژوهش خود که دربارهٔ بین‌المللی شدن دانشگاه‌های اسپانیا انجام داده است، چرخهٔ دلتا را ارائه کرد. او با ارائه نمودار گرافیکی تجدیدنظر شده و توسعه‌یافته‌ای از تفسیر اصلی فرایند بین‌المللی شدن نایت، تلاش کرد به این ویژگی‌های ازدست‌رفته توجه کند. چرخهٔ دلتا فرایند بین‌المللی شدن را به صورت چرخهٔ پیوسته و شش مرحله‌ای در نظر گرفت که یک مؤسسه برای بین‌المللی شدن طی می‌کند: (۱)

1. Rumbley

آگاهی، ۲) تعهد، ۳) برنامه‌ریزی، ۴) عملیاتی کردن برنامه، ۵) بازبینی، ۶) تقویت. الگوی رامبلی نشان داد که چهار عامل کلیدی، فرصت‌ها، ضرورت‌ها، موانع و منابع مرزهای چرخه بین‌المللی شدن را مشخص می‌کند. همچنین، چرخه دلالت‌آفات کرد که منطبق‌ها، راهبردها و پیامدها باید در تحلیل بین‌المللی شدن ترکیب شوند و این تغییر ویژگی مشخص‌کننده بین‌المللی شدن است. در ایران نیز پژوهش‌هایی در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها انجام شده است. مطالعه اصغری (۱۳۹۵) با عنوان «ضرورت اجرای سیاست بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در ایران» بیان می‌کند که چالش سیاست‌گذاری در آموزش عالی ایران دقیقاً از ابهام و اختلال در شکل‌گیری درست دو بعد ناشی می‌شود. این دو بعد عبارت‌اند از عوامل (تصمیم‌گیران) و فرایند (روش) سیاست‌گذاری. ترکیب این دو عامل به پدید آمدن وضعیت جدید و اشکال گوناگونی از سیاست‌گذاری منجر می‌شود که برخی کارا و برخی دیگر ناکارا و ناموفق خواهند بود. ذاکر صالحی و نجف‌آبادی (۱۳۹۱) پژوهشی با عنوان «ارائه راهبردهایی برای جذب دانشجویان خارجی در ایران» انجام داده‌اند. یافته‌های این مطالعه بیان‌کننده اولویت تمرکز بر رقابت منطقه‌ای (در مقابل خط‌شکنی در عرصه جهانی یا حفظ وضع موجود) با تمرکز بر محوریت پژوهش و فن‌آوری در جذب دانشجویان خارجی است. همچنین ارکان اصلی راهبرد ایرانی از نظر پاسخگویان عبارت‌اند از: تمهید زیست‌بوم مناسب علمی و رفاهی، ارائه کیفیت بالای آموزش، آموزش انعطاف‌پذیر و ارائه خدمات آموزشی ارزان. در بررسی پژوهش‌های مختلفی که در ارتباط با بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها انجام شده است، می‌توان پی برد که عناصر و مؤلفه‌های اصلی بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در پژوهش‌های مختلف متفاوت است و هر یک از صاحب‌نظران و پژوهشگران به عناصر کم‌وبیش متفاوتی اشاره کرده‌اند. مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱، مقوله‌های اصلی بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها را نشان می‌دهد که در پژوهش‌های مختلف (آلتباخ و دوویت (۲۰۱۸)؛ نایت (۲۰۰۵، ۲۰۱۲)، هواوینی (۲۰۱۱)؛ چایلدرس^۱ (۲۰۱۰)؛ کوهن (۲۰۱۰)؛ موریس (۲۰۰۹)؛ فیلدن (۲۰۰۸)؛ واچر (۲۰۰۳)؛ نایت و دوویت (۱۹۹۹)؛ فون در وند و کارلومارک^۲ (۱۹۹۷)؛ فون در وند (۱۹۹۶)؛ دوویت (۱۹۹۵)؛ خراسانی و زمانی منش (۱۳۹۱)) مطالعه شده است.

1. Childress
2. Van der wende and Kalvemark

شکل ۱: ساختار مفهومی اولیه پژوهش مبتنی پیشینه پژوهش

روش

از آنجاکه هدف کلی این پژوهش ارائه الگویی برای بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها در حوزه علوم انسانی و اجتماعی بود و برای این منظور نیاز بود که مؤلفه‌های اصلی این الگو شناسایی و سپس آزمون شود، لذا این پژوهش از نوع پژوهش‌های ترکیبی است که به شیوه آمیخته^۱ (طرح اکتشافی متوالی^۲) انجام شده است. این طرح تحقیق شامل دو قسمت است: در مرحله اول از داده‌های کیفی استفاده شد و در مرحله دوم داده‌های کمی گردآوری شده است. در مرحله اول، جامعه مورد بررسی شامل صاحب‌نظران و اعضای هیئت‌علمی دارای آثار نوشتاری مرتبط، تجربه تدریس در دانشگاه‌های بین‌المللی یا تجربه تدریس دوره‌های آموزشی مرتبط با بین‌المللی‌شدن، مدیران دفاتر بین‌المللی و رؤسای دانشکده‌های بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بودند. از آنجایی که خبرگان و صاحب‌نظران حوزه آموزش عالی در زمینه بین‌المللی‌شدن به راحتی قابل شناسایی نبودند؛ از این رو از روش نمونه‌گیری هدفمند زنجیره‌ای^۳ استفاده شد. نمونه‌گیری از صاحب‌نظران در این پژوهش تا زمانی ادامه پیدا کرد که فرایند اکتشاف و تجزیه و تحلیل به نقطه اشباع نظری^۴ رسید. در نهایت با ۱۲ نفر مصاحبه انجام شد که ۸ نفر ایشان عضو هیأت‌علمی و صاحب اثر و ۴ نفر ایشان مدیر گروه گسترش همکاری‌های بین‌المللی در دانشگاه‌های علامه طباطبایی، تهران، شهید بهشتی و وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری بودند. برای گردآوری اطلاعات از مصاحبه‌های اکتشافی نیمه‌ساخت‌مند استفاده شد. در ضمن برای بررسی‌های تکمیلی متون علمی، به کتب، مجلات، پایان‌نامه‌ها، تجارب ملی و بین‌المللی توجه شد. در مصاحبه‌های اکتشافی نیمه‌ساخت‌مند، قبل از تشکیل جلسه شاخص‌های شناسایی شده در بخش مرور ادبیات و سؤالات مصاحبه در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت تا آمادگی لازم را برای انجام مصاحبه داشته باشند و سپس با هماهنگی‌های لازم، مصاحبه‌ها انجام شد. هر مصاحبه حدود ۶۰ دقیقه طول کشید. مصاحبه‌ها ضبط شد و در ادامه روی کاغذ پیاده‌سازی شد. برای تحلیل داده‌ها از روش داده بنیاد استفاده شد. به منظور اطمینان از روایی پژوهش، محقق از روش‌های بازبینی توسط همکاران و بررسی

1. Mixed method
2. Exploratory
3. ChainSampling
4. Theoretical Saturation

توسط مصاحبه‌شوندگان برای تعیین روایی پژوهش خود استفاده کرده است. برای بازبینی توسط همکاران، فرایند تحلیل داده‌ها و نتایج به‌دست‌آمده در اختیار متخصصان و همکارانی قرار گرفت که در طی پژوهش مشارکت داشتند تا نظر خود را نسبت به صحت و سقم فرایند و نتایج ارائه دهند. بررسی توسط مصاحبه‌شوندگان نیز یک فرآیند کنترل کیفیت است که برای این کار محقق پس از تحلیل داده‌ها آن‌ها را خلاصه کرده و به تعدادی از مصاحبه‌شوندگان ارائه کرد تا یافته را بررسی کنند. برای بررسی پایایی مصاحبه‌ها، از روش پایایی بازآزمون^۱ و روش پایایی توافق بین دو کدگذار^۲ استفاده شده است. برای محاسبه پایایی بازآزمون، از بین مصاحبه‌های انجام شده، تعداد ۴ مصاحبه انتخاب شده و هرکدام از آن‌ها دو بار در یک فاصله زمانی ۱۵ روزه توسط پژوهشگر کدگذاری شده‌اند. پایایی باز آزمون مصاحبه‌های انجام گرفته در این تحقیق بر اساس فرمول زیر برابر ۹۱ درصد محاسبه شد (خواستار، ۱۳۸۹).

$$\text{درصد پایایی بازآزمون} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100\%$$

بنابراین، با توجه به اینکه میزان پایایی به‌دست‌آمده بیشتر از ۶۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌های مصاحبه‌های این پژوهش تأیید شد. برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از یک دانشجوی مقطع دکتری مدیریت آموزشی درخواست شد تا به‌عنوان همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت کند. سپس محقق به همراه این فرد، تعداد چهار مصاحبه را کدگذاری کرده و درصد توافق درون موضوعی (توافق بین دو کدگذار) محاسبه شد. پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه‌های انجام گرفته در این تحقیق بر اساس فرمول زیر برابر ۸۹ درصد محاسبه شد (خواستار، ۱۳۸۹).

$$\text{درصد توافق دو کدگذار} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100\%$$

با توجه به اینکه این میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تأیید شده و می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مصاحبه‌های صورت گرفته مناسب است در مرحله دوم، برای سنجش متغیرهای الگو، تعیین روابط بین متغیرهای الگو و همچنین

1. Re-Test Reliability
2. Inter-Coder Reliability

اعتباریابی الگوی مفهومی از روش پژوهش کمی استفاده شد. در این مرحله، ابزارهای سنجش متغیرهای الگوی طراحی شده و گویه‌های آن از بررسی پیشینه نظری و گردآوری داده‌های مرحله کیفی از خبرگان و صاحب‌نظران حوزه آموزش عالی طراحی شد. سپس پرسشنامه طراحی شده به منظور تأیید روایی محتوایی در اختیار خبرگان قرار گرفته و برای تأیید پایایی آن در نمونه کوچکی از جامعه آماری به صورت پایلوت اجرا شد. آزمون مقدماتی^۱ پرسشنامه روی ۳۰ نفر از اعضای هیأت علمی و دانشجویان مقطع دکتری انجام شد. مقدار آلفای کراباخ محاسبه شده (۰/۸۸) حاکی از قابلیت اطمینان پرسشنامه و همسانی درونی گویه‌های آن است. جامعه آماری پژوهش در بخش کمی شامل اعضای هیأت علمی و دانشجویان مقطع دکتری رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی در دانشگاه‌های علامه طباطبائی، تهران، الزهراء و تربیت مدرس بود که در سه سال اخیر فعالیت‌های بین‌المللی (فرصت مطالعاتی اساتید و دانشجویان، شرکت اساتید و دانشجویان در کنفرانس‌های بین‌المللی، تدریس اعضای هیأت علمی در بیرون از ایران و شرکت دانشجویان در المپیادهای علمی بین‌المللی) داشته‌اند. تعداد ۵۰۹ عضو هیأت علمی و ۳۳۵ دانشجوی دکتری شناسایی شد. این اطلاعات با مراجعه به دانشگاه‌ها و اخذ اطلاعات از آن‌ها انجام شد. به منظور برآورد حجم نمونه مناسب از فرمول تعیین حجم نمونه (سرای، ۱۳۷۲) استفاده شد که در آن موارد زیر در نظر است:

$$n = \frac{Nt^2P(1-P)}{Nd^2 + t^2P(1-P)}$$

N = حجم جامعه (؟) t = سطح اطمینان (۱/۹۶) d = اشتباه مجاز یا فاصله اطمینان (۰/۰۵) P = برآورد نسبت صفت متغیر، $(1-P)$ = عدم برآورد نسبت صفت متغیر. چنانچه مقدار P در دسترس نباشد، می‌توان آن را مساوی ۰/۰۵ اختیار کرد و در این حالت مقدار واریانس به حداکثر خود می‌رسد (سرمد، بازرگان و حجازی، ۱۳۸۴)؛ بنابراین، نمونه این پژوهش به شرح ذیل بود:

$$n = \frac{844(1.96)^2(0.25)}{844(0.05)^2 + (1.96)^2(0.25)} \cong 264$$

و تعداد ۲۶۴ نفر به عنوان نمونه مناسب تشخیص داده شد. در این پژوهش برای تعیین نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبتی استفاده شده است. همچنین، در بخش کمی

پژوهش برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های توصیفی و استنباطی استفاده شده است. از آمار توصیفی میانگین و انحراف‌معیار و از آزمون‌های استنباطی، تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول و مرتبه دوم به‌منظور اعتباریابی الگوی ارائه‌شده استفاده شده است.

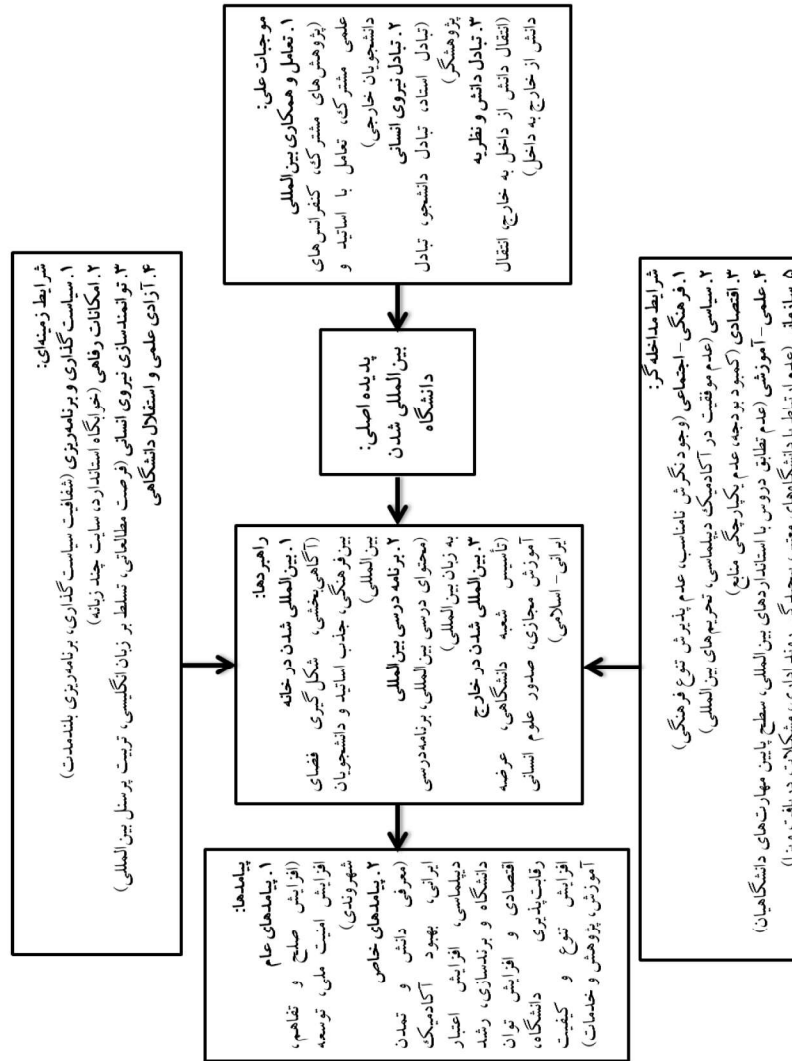
یافته‌ها

با توجه به پیشینه پژوهش و نتایج حاصل از تحلیل مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته چارچوب الگوی پیشنهادی پژوهش ارائه شده است (شکل ۱). پس از تحلیل مصاحبه‌ها ۱۸ مقوله تشکیل‌دهنده بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در حوزه علوم انسانی و اجتماعی متناسب با بافت و زمینه دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در قالب عناصر **موجبات علی** (۱). تعامل و همکاری بین‌المللی: پژوهش‌های مشترک، کنفرانس‌های علمی مشترک، تعامل با اساتید و دانشجویان خارجی؛ ۲. تبادل نیروی انسانی: تبادل استاد، تبادل دانشجو، تبادل پژوهشگر؛ ۳. تبادل دانش و نظریه: انتقال دانش از داخل به خارج، انتقال دانش از خارج به داخل)، **پدیده اصلی** (بین‌المللی شدن دانشگاه)؛ **شرایط زمینه‌ای** (۱). سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی: شفافیت سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی بلندمدت؛ ۲. امکانات رفاهی: خوابگاه استاندارد، سایت چندزبانه؛ ۳. توانمندسازی نیروی انسانی: فرصت مطالعاتی، تسلط بر زبان انگلیسی، تربیت پرسنل بین‌المللی؛ ۴. آزادی علمی و استقلال دانشگاهی)، **شرایط مداخله‌گر** (۱). فرهنگی - اجتماعی: وجود نگرش نامناسب، عدم پذیرش تنوع فرهنگی؛ ۲. سیاسی: عدم موفقیت در آکادمیک دیپلماسی، تحریم‌های بین‌المللی، ۳. اقتصادی: کمبود بودجه، عدم یکپارچگی منابع؛ ۴. علمی - آموزشی: عدم تطابق دروس با استانداردهای بین‌المللی، سطح پایین مهارت‌های دانشگاهیان؛ ۵. سازمانی: عدم ارتباط با دانشگاه‌های معتبر، پیچیدگی روند اداری، مشکلات دریافت ویزا)، **راهبردها** (۱). بین‌المللی شدن در خانه: آگاهی‌بخشی، شکل‌گیری فضای بین‌فرهنگی، جذب اساتید و دانشجویان بین‌المللی؛ ۲. برنامه درسی بین‌المللی: محتوای درسی بین‌المللی، برنامه درسی به زبان بین‌المللی؛ ۳. بین‌المللی شدن در خارج: تأسیس شعبه دانشگاهی، عرضه آموزش مجازی، صدور علوم انسانی ایرانی - اسلامی) و **پیامدها** (۱). عام: افزایش صلح و تفاهم، افزایش امنیت ملی، گسترش آگاهی و درک بین‌فرهنگی، توسعه شهروندی و ۲. خاص: معرفی دانش و تمدن ایرانی، بهبود آکادمیک دیپلماسی، افزایش اعتبار دانشگاه و برندسازی،

رشد اقتصادی و افزایش توان رقابت پذیری دانشگاه، افزایش تنوع و کیفیت آموزش، پژوهش و خدمات) شناسایی شد. مقولات اصلی، فرعی و خرده مقولات بین‌المللی شدن دانشگاه در جدول ۱ و شکل ۲ ارائه شده است.

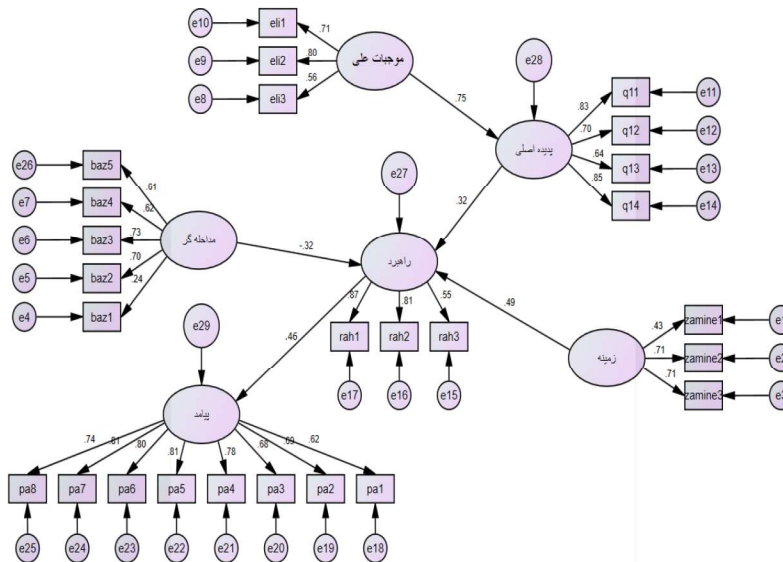
جدول ۱: مقولات اصلی، فرعی و خرده مقولات بین‌المللی شدن دانشگاه

مقولات اصلی	مقولات فرعی	خرده مقولات
موجبات علی بین‌المللی شدن دانشگاه	تبادل نیروی انسانی تعامل و همکاری‌های علمی و پژوهشی	تبادل استاد، تبادل دانشجو، تبادل پژوهشگر پژوهش‌های مشترک، کنفرانس‌های علمی مشترک، تعامل با اساتید و دانشجویان خارجی انتقال دانش از داخل به خارج، انتقال دانش از خارج به داخل
پدیده اصلی	پدیده بین‌المللی شدن دانشگاه	-
شرایط زمینه‌ای	سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امکانات رفاهی	شفافیت سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی بلند مدت خوابگاه استاندارد، سایت چندزبانه فرصت مطالعاتی، تسلط بر زبان انگلیسی، تربیت پرسنل بین‌المللی
شرایط مداخله‌گر	توانمندسازی نیروی انسانی آزادی علمی و استقلال دانشگاهی فرهنگی - اجتماعی سیاسی اقتصادی	- وجود نگرش نامناسب، عدم پذیرش تنوع فرهنگی عدم موفقیت در آکادمیک دیپلماسی، تحریم‌های بین‌المللی کمبود بودجه، عدم یکپارچگی منابع عدم تطابق دروس با استانداردهای بین‌المللی، سطح پایین مهارت‌های دانشگاهیان
راهبردها	سازمانی بین‌المللی شدن در خانه برنامه درسی بین‌المللی بین‌المللی شدن در خارج	عدم ارتباط با دانشگاه‌های معتبر، پیچیدگی روند اداری، مشکلات دریافت ویزا آگاهی‌بخشی، شکل‌گیری فضای بین فرهنگی، جذب اساتید و دانشجویان بین‌المللی محتوای برنامه‌درسی بین‌المللی، محتوای برنامه درسی به زبان بین‌المللی تأسیس شعبه دانشگاهی، عرضه آموزش مجازی، صدور علوم انسانی ایرانی - اسلامی.
پیامدها	پیامدهای عام پیامدهای خاص	افزایش صلاح و تفاهم، افزایش امنیت ملی، توسعه شهروندی معرفی دانش و تمدن ایرانی، بهبود آکادمیک دیپلماسی، افزایش اعتبار دانش و برندسازی، رشد اقتصادی و افزایش توان رقابت‌پذیری، افزایش تنوع و کیفیت آموزش، پژوهش و خدمات.

شکل ۲: الگوی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های دولتی ایران در حوزه علوم انسانی و اجتماعی

برای اعتباریابی الگوی مستخرج از مرحله کیفی پژوهش از مدل معادلات ساختاری استفاده شد. نتیجه آزمون مدل پیشنهادی پژوهش برای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در جدول ۱ و نمودار مفهومی آن در شکل ۲ ارائه شده است.

شکل ۳: برازش مدل پیشنهادی پژوهش برای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها

جدول ۲: شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تأییدی بین‌المللی دانشگاه

مقدار	حد مجاز	مشخصه
۱/۶۳	کمتر از ۳	نسبت مجذور خی به درجه آزادی (χ^2/df)
۰/۰۶	کمتر از ۰/۱	جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA)
۰/۹۷	بیشتر از ۰/۹	شاخص نکویی برازش (GFI)
۰/۹۴	بیشتر از ۰/۹	شاخص تعدیل‌شده نکویی برازش (AGFI)
۰/۹۸	بیشتر از ۰/۹	شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)
۰/۹۶	بیشتر از ۰/۹	شاخص نرم شده برازندگی (NFI)

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه طی سال‌های اخیر، مفهوم بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها مورد توجه محققان قرار گرفته و بسیاری از دانشگاه‌ها در سراسر جهان سعی در ادغام بعد بین‌المللی و بین فرهنگی در اهداف و کارکردهای سازمان خود دارند؛ بنابراین، مجریان آموزش عالی نمی‌توانند ناظران

منفعلی باشند که صرفاً نظاره‌گر تغییرات هستند. نهادهای آموزش عالی باید دنیا را آن‌گونه که هست منعکس کنند، نه آن‌گونه که قبلاً بوده است؛ اما با استناد به گزارش‌های آماری تطبیقی سازمان‌های بین‌المللی نظیر یونسکو و سازمان همکاری و توسعه اقتصادی و گزارش‌های خبری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، در شرایط کنونی نمی‌توان نظام آموزش عالی و دانشگاه‌های ایران را به وجه شایسته‌ای در قامت بین‌المللی داوری کرد (خورسندی طاسکوه، ۱۳۹۵)؛ نتایج نشست‌های مدیران و معاونان بین‌المللی دانشگاه‌ها، اگرچه نشان‌دهنده تمایل وزارت علوم به ساماندهی «فعالیت‌های بین‌المللی» در سطح دانشگاه‌ها است، اما درعین حال حاکی از وجود چالش‌هایی است که از دهه ۱۳۸۰ تاکنون مطرح بوده‌اند و بسیاری از آن‌ها همچنان حل نشده باقی مانده‌اند. برخی از این چالش‌ها عبارت‌اند از: چالش عدم استقلال دفاتر بین‌الملل دانشگاه؛ ضعف اطلاعاتی و ناآگاهی از فعالیت‌های بین‌المللی در حال انجام دانشگاه‌ها؛ نداشتن بودجه کافی برای گسترش زیرساخت‌های بین‌المللی‌سازی؛ خلأهای قانونی؛ نیاز به تغییرات رویکردی، الگوهای مدیریتی و رفتاری؛ استقلال و ارتقاء سازمانی دفاتر بین‌الملل و تقویت بدنه کارشناسی و مدیریتی و ... (نقل از اصغری، ۱۳۹۵)

باید توجه داشت محدودیت‌های بیشتری در راستای بین‌المللی شدن علوم انسانی و اجتماعی نسبت به سایر علوم وجود دارد؛ زیرا علوم انسانی و اجتماعی دانش‌های وابسته به متن اجتماعی خود هستند و شرایط محل و جامعه‌ایی که این دانش‌ها در آن تولید می‌شوند، در تمام ابعاد فرایند تولید، توزیع و مصرف این دانش‌ها تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین، سیاست‌گذاران و سیاست‌مداران آموزش عالی کشور ما ایران باید توجه ویژه به بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در حوزه علوم انسانی و اجتماعی داشته باشند. شایان‌ذکر است که دانشجویان رشته‌های علوم انسانی و اجتماعی در سال تحصیلی ۹۵-۹۴، ۴۶/۱ درصد از کل دانشجویان و اعضای هیئت‌علمی ۳/۳۲ درصد از کل اعضای هیئت‌علمی مؤسسات آموزش عالی کشور را تشکیل داده‌اند. همچنین از تعداد کل دانشجویان خارجی در سال تحصیلی ۹۵-۹۶، ۸۵۲۲ نفر (۴۶٪) در رشته علوم انسانی مشغول به تحصیل بودند که نشان‌دهنده این است که دانشگاه‌های کشور می‌توانند در حوزه علوم انسانی و اجتماعی با توجه به پیشینه غنی به‌ویژه در زمینه علوم انسانی به انجام فعالیت‌های بین‌المللی افزون‌تر اقدام کنند.

بنابراین، هدف اصلی پژوهش حاضر مطالعه موضوع بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در حوزه

علوم انسانی و اجتماعی به منظور ارائه الگویی متناسب با بافت و زمینه دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بود. برای تحقق این هدف پس از مرور پیشینه و تهیه چارچوب نظری پژوهش، جهت گردآوری داده‌ها از روش پژوهش آمیخته اکتشافی استفاده شد و داده‌های مورد نیاز جمع‌آوری شد. یافته‌های این پژوهش نشان‌دهنده آن است که بین‌المللی شدن دانشگاه در حوزه علوم انسانی و اجتماعی دارای شش مؤلفه اصلی و عمده است که عبارت‌اند از: موجبات علی بین‌المللی شدن دانشگاه، شرایط زمینه‌ای بین‌المللی شدن دانشگاه، شرایط مداخله‌گر بین‌المللی شدن دانشگاه، راهبردهای بین‌المللی شدن دانشگاه و پیامدهای بین‌المللی شدن دانشگاه. هر کدام از این دسته عوامل خود دارای متغیرهای اندازه‌پذیر جزئی هستند. از جمله مهم‌ترین موجبات علی بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها که در مرحله کیفی این پژوهش شناسایی شد، می‌توان به تبادل نیروی انسانی، تعامل و همکاری‌های علمی و پژوهشی، تبادل دانش و نظریه اشاره کرد. نتایج حاصل با نتایج برخی از پژوهش‌ها در ارتباط با موجبات علی بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها همخوانی دارد. تیچلر^۱ (۲۰۰۴) به ارتباط و گفت‌وگو فرامرزی اشاره کرده است. آلتباخ (۲۰۰۲) به همکاری با نهادها یا نظام‌های آموزشی در دیگر کشورها اشاره کرده است. خالد^۲ (۲۰۱۷) اشاره کرده که اثربخشی بین‌المللی شدن وابسته به برنامه‌های تبادل دانشجو و اعضای هیأت علمی، گسترش سرمایه‌گذاری و ائتلاف‌ها و شبکه‌های سازمانی است. آلتباخ و نایت (۲۰۰۷) قراردادهای مشارکتی فرامرزی، برنامه‌هایی ویژه دانشجویان بین‌المللی، ایجاد برنامه‌ها و مدارک تحصیلی به زبان انگلیسی و سایر موارد را به‌عنوان بخشی از بین‌المللی شدن دانسته‌اند. در این پژوهش برای مؤلفه شرایط زمینه‌ای بین‌المللی شدن زیر مؤلفه‌ها (متغیر)ی در نتیجه مرحله کیفی پژوهش شناسایی شد. در پیشینه تحقیق نیز عوامل مؤثر بین‌المللی شدن دانشگاه مطرح شده است از جمله: ذاکر صالحی و نجف‌آبادی (۱۳۹۰) نیز به تمهید زیست‌بوم مناسب علمی و رفاهی، ارائه کیفیت بالای آموزش، آموزش انعطاف‌پذیر و ارائه خدمات آموزشی ارزان اشاره کرده‌اند. همچنین، عمده‌ترین شرایط شناسایی شده به‌عنوان شرایط مداخله‌گر بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در بخش کیفی این پژوهش عبارت بودند از: فرهنگی-اجتماعی (وجود نگرش نامناسب، عدم پذیرش تنوع فرهنگی)، سیاسی (عدم موفقیت در

1. Teichler
2. Khalid

آکادمیک دیپلماسی، تحریم‌های بین‌المللی)، اقتصادی (کمبود بودجه، عدم یکپارچگی منابع)، علمی - آموزشی (عدم تطابق دروس با استانداردهای بین‌المللی، سطح پایین مهارت‌های دانشگاهیان) و سازمانی (عدم ارتباط با دانشگاه‌های معتبر، پیچیدگی روند اداری، مشکلات دریافت ویزا). در پیشینه تحقیق از جمله: اگرون و پولاک^۱ (۲۰۱۱)؛ چاپلدرس^۲ (۲۰۱۰)؛ (۲۰۰۸)؛ آلتباخ و نایت (۲۰۰۷)؛ نایت و دوویت (۱۹۹۹)؛ فون در وند و کارلومارک^۳ (۱۹۹۷)؛ فون در وند (۱۹۹۶)؛ دوویت (۱۹۹۵)؛ به عوامل سیاسی، اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی، علمی-آموزشی و سازمانی مؤثر بر بین‌المللی شدن دانشگاه اشاره شده است. دوویت (۲۰۰۲) به عوامل اقتصادی و درک میان فرهنگی در اعضای هیأت علمی و دانشجویان اشاره کرده است. هواوینی^۴ (۲۰۱۱) نیز به عوامل اجتماعی و سیاسی در بین‌المللی شدن مؤسسه‌های آموزشی اشاره کرده است. خراسانی و زمانی منش (۱۳۹۱) به نقش عوامل ارتباطی، سیاسی، خدماتی و دانشگاهی در بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور اشاره کرده‌اند.

در این پژوهش برای مؤلفه راهبردهای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها زیر مؤلفه‌ها (متغیر)یی شناسایی شد که عبارت هستند از: برنامه درسی بین‌المللی، بین‌المللی شدن در داخل و بین‌المللی شدن در خارج. برنامه درسی بین‌المللی با توجه به تعریف لیسک^۵ (۲۰۰۹) عبارت است از: «گنجاندن ابعاد بین‌المللی، بین فرهنگی و/یا جهانی به محتوای برنامه درسی و نیز نتایج یادگیری، فعالیت‌های ارزیابی، روش‌های تدریس و خدمات پشتیبانی دوره درسی». بیلن و جونز^۶ (۲۰۱۵) نیز تعریف جدیدی را برای بین‌المللی شدن در داخل ارائه کردند: «بین‌المللی شدن در داخل عبارت است از ادغام هدفمند ابعاد بین‌المللی و بین فرهنگی در برنامه آموزشی رسمی و غیررسمی برای کلیه دانشجویان، در داخل محیط‌های آموزشی بومی». بیلن و جونز با اشاره به «محیط‌های یادگیری داخلی»، تأکید می‌کنند که فعالیت‌ها می‌توانند از کلاس درس و محیط دانشگاه فراتر روند و به جامعه محلی گسترش یابند. آن‌ها همچنین خاطر نشان می‌کنند

1. Egron-Polak
2. Childress
3. Fielden
4. Van der wende and Kalvemark
5. Hawawini
6. Leask
7. Beelen and Jones

در حالی که انجمن بین‌المللی آموزش عالی ممکن است از حضور دانشجویان بین‌المللی سود ببرد و فرصتی برای ادغام آن‌ها با دانشجویان خود ارائه دهد، این امر ممکن است تنها درباره دانشجویان داخلی هم رخ دهد که ممکن است پیش‌زمینه‌های متنوع خود را وارد تجربه یادگیری کنند. با توجه به نتایج حاصل از مرحله کیفی پژوهش، یک دسته از پیامدهای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها مشخص شد. برای مؤلفه پیامدهای بین‌المللی شدن زیر مؤلفه‌ها (متغیر)ی در نتیجه مرحله کیفی پژوهش شناسایی شد. مقایسه نتایج حاصل از این پژوهش با نتایج سایر پژوهش‌ها نشان می‌دهد تقریباً در دیگر پژوهش‌ها نیز به پیامدهای مشابه اشاره شده است، از جمله جیبین و اسدخان^۱ (۲۰۱۵) ترجمه و تحصیل دانش، بسیج استعدادها در پشتیبانی از تحقیقات جهانی و جذابیت برنامه‌های درسی با محتوای بین‌المللی را از پیامدهای بین‌المللی شدن آموزش عالی برشمردند. نایت (۲۰۰۴، ۲۰۰۶) به توسعه شهروندی، توسعه اجتماعی - فرهنگی، گسترش آگاهی، امنیت ملی، گسترش صلح پایدار، رشد اقتصادی و افزایش توان رقابت‌پذیری، بهبود کیفیت آموزش و پرورش، بخشیدن بعد بین‌المللی به پژوهش، آموزش و برنامه درسی، ایجاد و گسترش استانداردهای علمی بین‌المللی، درک و فهم میان فرهنگی و پروفایل سازی، برندسازی و اعتباربخشی اشاره کرده است. گرین، اکل و باربلان^۲ (۲۰۰۲) به پیامدهای دسترسی به نظریات جدید، توسعه حرفه‌ای، اتحاد برای ارائه برنامه‌ها یا دوره‌های تخصصی، حمایت جمعی و روابط متقابل توجه کرده‌اند.

در این پژوهش نیز مانند سایر پژوهش‌ها محدودیت‌هایی وجود داشته است که احتمالاً بر نتایج پژوهش تأثیر گذاشته باشد و اینکه در تعمیم نتایج آن دخالت دارند. از جمله محدودیت‌های این پژوهش این بود که جامعه آماری شامل اعضای هیأت علمی و دانشجویان در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران می‌شد، لذا در تعمیم نتایج این پژوهش به سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی باید احتیاط شود. محدودیت در استفاده از پرسشنامه به دلیل عدم اعمال دقت کافی در پاسخ دادن به سؤالات و سوءگیری‌هایی که ممکن است برخی از اعضای نمونه در پاسخ به برخی از سؤالات داشته باشند، از محدودیت‌های دیگر پژوهش حاضر است. بر اساس یافته‌های این پژوهش چندین رهنمود برای سیاست‌گذاری و اقدام در خصوص

1. Jibeen and Asad Khan
2. Green, Eckel and Barblan

بین‌المللی شدن در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران پیشنهاد می‌شود: کارگاه‌های آگاه‌سازی در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه به‌منظور آگاه‌سازی دانشگاهیان برگزار شود، از پیچیدگی‌های اداری و بوروکراتیک کاسته شود، زیرا که تسهیل کردن راهکار مهمی در بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها است. از الگوی ارائه‌شده در این پژوهش، می‌توان به‌عنوان مبنایی برای شناسایی نیازهای مرتبط با بین‌المللی شدن دانشگاه استفاده کرد، همچنین مدیران و متولیان دانشگاه می‌توانند این الگو را به‌عنوان مبنای تدوین برنامه‌ها و فعالیت‌های بین‌المللی شدن به‌کار ببرند.

منابع:

- اصغری، فیروزه (۱۳۸۵). *ارزیابی نظام کنونی آموزش عالی، ضرورت اجرای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در ایران*. کنگره ملی آموزش عالی ایران. تهران: دانشگاه تهران.
- خراسانی، اباصلت و زمانی منش، حامد (۱۳۹۱). *راهبردهای مؤثر در بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ایران، فصلنامه راهبردهای آموزش، ۳(۵)، ۱۸۳-۱۸۹*.
- خواستار، حمزه (۱۳۸۸). *ارائه روشی برای محاسبه پایایی مرحله کدگذاری در مصاحبه‌های پژوهشی، روش‌شناسی علوم انسانی (حوزه و دانشگاه)، ۵، (۵۸)، ۱۷۴-۱۶۱*.
- خورسندی طاسکوه، علی (۱۳۹۵). *آموزش عالی بین‌المللی؛ استراتژی‌ها و شرایط امکان*. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- ذاکر صالحی، غلام‌رضا و صالحی نجف‌آبادی، مائده (۱۳۹۱). *ارائه راهبردهایی برای جذب دانشجویان خارجی در ایران، آموزش عالی ایران، ۴(۳): ۹۲-۶۵*.
- سرایی، حسن (۱۳۷۲). *مقدمه‌ای بر نمونه‌گیری در تحقیق*. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی.
- قاسم پوردهاقانی، علی، لیاقت‌دار، محمدجواد و جعفری، سید ابراهیم (۱۳۹۰). *تحلیلی بر بومی‌سازی و بین‌المللی شدن برنامه‌درسی دانشگاه‌ها در عصر جهانی شدن، تحقیقات فرهنگی ایران، ۴(۴)، ۱-۲۴*.
- Altbach, P. G. (2002) Knowledge and education as international commodities: The collapse of the common good. *International Higher Education*, 28: 2-5.
- Atbakh, P. G. and De wit, H. (2018). Are we facing a fundamental challenge to higher education internationalization?. *International Higher Education*, 93: 2-4.
- Altbach, P. G. and Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4):

- 290.
- Beelen, J. and Jones, E. (2015). Redefining internationalization at home. In A. Curai, L. Matei, R. Pricopie, J. Salmi and P. Scott. (Eds.), *The European higher education area: Between critical reflections and future policies (67-80)*. Dordrecht: Springer
- Bordean, O. N. and Borza, A. (2013). Internationalization of higher education institutions: The Case of Romania. *Journal of Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 92: 98 – 103.
- Childress, L. (2010). In Pinar W. (Ed.), *The twenty-first century university: Developing faculty engagement in internationalization (32nd ed.)*. New York: Peter Land
- de Wit, H. (2002). In Altbach P. G. (Ed.), *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe*. (1st ed.). Westport, CT: Greenwood Press.
- de Wit, H. (Ed.). (1995). *Strategies of internationalization of higher education*. (1st ed.). Amsterdam: European Association for International Education.
- de Wit, H., Hunter, F., Howard, L. and Egron-Polak, E. (2015). *Internationalisation of higher education*. Brussels: European Parliament.
- de Wit, H. and Knight, J. (1999). Quality and internationalisation in higher education. *Organisation for Economic Co-Operation and Development*. ISBN: 9789264170490.
- Egron-Polak, E. (2011). Monitoring internationalization of higher education. *International Higher Education*, Spring(63): 2-3.
- Fielden, J. (2008). *The practice of internationalization: Managing international activities in UK universities*. UK Higher Education International Unit.
- Ghasempoor, A., Liaghatdar, M. and Jafari, E. (2011). An Analysis on localization and Internationalization of Universities Curriculum in the Globalization Era. *Journal of Iranian Cultural Research*, 4(4): 1-24. doi: 10.7508/ijcr.2011.16.001(text in persian)
- Green, M., Eckel, P. and Barblan, A. (2002). *The brave new (and smaller) world of higher education: A transatlantic view*. Washington, DC: American Council on Education.
- Hawawini, G. (2011). *The internationalization of higher education institutions: A critical review and a radical proposal*, October, <http://ssrn.com/abstract=1954697>
- Jackson, J. (2008). Globalization, internationalization and short-term stays abroad. *International Journal of Intercultural Relations*, 32: 349–358
- Jiang, X. (2012). *The internationalization of higher education in an era of globalization: A case study of a national research university in an emerging municipality in southwest china*, Doctoral Dissertation, University of southern

- California.
- Jibeen, T. and Asad Khan, M. (2015). Internationalization of Higher Education: Potential Benefits and Costs, *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 4(4): 196-199.
- Khalid, J., Ali, A, J., Md. Islam, S., Khaleel, M. and Shu, Q, F. (2017). Internationalization as investment for higher education institutions: Introducing a framework to enhance.
- Khastar H. (2009). A method for calculating coding reliability in qualitative research interviews. *Methodol Soc Sci Hum.* 5: 161-174.(text in persian)
- Khorasani, A. and Zamani Manesh H. (2012). Effective strategies in internationalization of Universities and institutes of higher education in Iran. *Educ Strategy Med Sci.* 5 (3):183-189. (text in persian)
- Khorsandi Taskoh A. (2016). *International Higher Education: Strategies and Feasibility Conditions, compilation*, Tehran: Institute for Social and Cultural Studies. (text in persian)
- Knight, J. (2012). Five truths about internationalization. *International Higher Education*, Fall (69): 4.
- Knight, J. (2006). Internationalization: Concepts, complexities and challenges. In J. Forest & P. Altbach (Eds.), *International handbook of higher education* (207–228). Dordrecht, Netherlands: Springer Academic Publishers.
- Knight, J. (1994). *Internationalization: Elements and checkpoints*. (CBIE Research Paper No. 7). Ottawa, Canada: Canadian Bureau for International Education.
- Knight, J. (2004). Internationalization remodeled: Definition, approaches, and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8(1): 5-31.
- Knight, J. and De Wit, H. (Eds) (1997). *Internationalization of higher education in Asia Pacific Countries*. Amsterdam: European Association for International Education.
- Kuhn, M. and Weidemann, D. (2010). Internationalization of the social sciences: Introduction. In: Kuhn M, Weidemann, D (eds) *Internationalization of the social sciences: Asia – Latin America – Middle East – Africa – Eurasia*. Bielefeld: Transcript Verlag, 11–19.
- Leask, B. (2009). Using formal and informal curricula to improve interactions between home and international students. *Journal of Studies in International Education*, 13(2): 205-221. Available at:<http://jsi.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1028315308329786>.
- Moriss, B. (2009). Internationalizing the university: Theory, practice, organization and execution, *Journal of Emerging Knowledge on Emerging Markets*, 1(1): 143-151.
- Porfirio, G. V. (2012). *Internationalization strategies in traditional higher educational institutions across the United States*, Doctoral Dissertation, Esteves

School of Education The Sage Colleges.

- Rampelmann, K. (2005). What factors impact the internationalization of scholarship in the humanities and social sciences? Introduction. in: Rampelmann, K. (2005). *What factors impact the internationalization of scholarship in the humanities and social sciences?*: Arbeits- und Diskussionspapier, 5-6.
- Rumbley, L. (2007). *Internationalization in the universities of Spain: Opportunities, imperatives, and outcomes*. (Unpublished PhD). Boston College, Chestnut Hill, MA.
- Sarai, H. (1994). *An introduction to research sampling*. Tehran, samt. (text in persian)
- Teichler, U. (2004). The changing debate on internationalisation of higher education. *Higher Education*, 48: 5-26.
- van der Wende, M. (1996). *Internationalising the curriculum in Dutch higher education: An international comparative perspective*. (Unpublished Ph.D.). Utrecht University, The Netherlands.
- Van der wende, M. and Kalvemark, T. (1997). *National policies for the internationalisation of higher education in Europe*. Stockholm: National Agency for Higher Education.
- Wächter, B. (2003). An introduction: internationalisation at home in context, *Journal of Studies in International Education*, 7(1): 5-11.
- Wadhwa, R. (2016). New phase of internationalization of higher education and institutional change, *Higher Education for the Future*, 3(2): 227-246.
- Zakersalehi, GH. and Salehi najafabadi, M. (2012). Eraeye rahbordhaei baraye jazb daneshjuyan khareji dar iran, *Journal of Iranian Higher Education*, 4(3): 65-92. (text in Persian)

**Designing and Validating a Model of
internationalization of Iranian Universities
in the field of Humanities and Social Sciences**

Sepideh Jafari*¹, Hamid Rahimian² and Abbas Abbaspour³

Abstract

In this study, the exploratory mixed-method approach was employed along with the qualitative grounded theory and a quantitative-descriptive correlational technique to design and validate an internationalization model for Iranian universities in humanities and social sciences. In the qualitative section, the participants included the experts and faculty members with relevant publications and experience of teaching at international universities and holding internationalization training courses. In this section, there were also the managers of international offices and the deans of international faculties of public universities in Tehran. The purposive sampling method was utilized to select twelve participants for in-depth interviews, which were continued until the data reached the theoretical saturation. During the analysis of qualitative data using open and axial and selective coding methods finally, 18 groups of measurable variables in the form of six general categories of components were identified and defined, which are: 1) Causes of internationalization of universities, 2) The main phenomenon, 3) Underlying conditions, 4) Interfering conditions, 5) Strategies and 6) Consequences. Based on the findings of qualitative stage analysis, a research questionnaire was designed. The stratified relative sampling method was used for selecting 250 faculty members and PhD students in humanities and social sciences from Allameh Tabataba'i University, University of Tehran, Alzahra University, and Tarbiat Modares University. Then the research questionnaire was distributed among them to collect the quantitative data. Quantitative data were analyzed in the form of descriptive data analysis, factor analysis, and structural equations. The results of testing the quantitative model, developed from the hypotheses of the qualitative model, confirmed the generality of the paradigmatic model.

Keywords: *internationalization of universities, humanities and social sciences.*

1. Corresponding author: Department of Educational Management, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran. sepideh-jafari@iauahvaz.ac.ir

2. Associate professor, Department of Educational Planning and Management, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. hamrahimian@yahoo.com

3. Associate professor, Department of Educational Planning and Management, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. abbaspour1386@gmail.com

DOI: 10.22051/jontoe.2020.26655.2704

https://jontoe.alzahra.ac.ir/article_4948.html